INTERNET STIFTELSEN

Till Justitiedepartementet

Ju2022/03032

Internetstiftelsen har genom remiss beretts tillfälle att avge yttrande över *SOU 2022:50 Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden*.

Om Internetstiftelsen

Internetstiftelsen är en oberoende, affärsdriven och allmännyttig organisation. Vi verkar för ett internet som bidrar positivt till människan och samhället.

Vi är en stiftelse och vår urkund slår fast att vi ska säkerställa en stark och säker infrastruktur för internet som tillgodoser dagens och framtidens behov i Sverige samt främja forskning, utbildning och undervisning med inriktning på internet. Vi ansvarar för internets svenska toppdomän .se och sköter även drift och administration av toppdomänen .nu. Intäkterna från affärsverksamheten finansierar en rad satsningar i syfte att möjliggöra att människor kan nyttja internet på bästa sätt och att ge kunskap om internetanvändningen i Sverige samt digitaliseringens påverkan på samhället. Vi tillhandahåller evenemang och utbildningsinsatser som gör det enklare att förstå och använda internets tjänster och som bidrar till ökad kompetens och fler möten som främjar internetinnovation. Vi stöttar även olika fristående uppdrags- och forskningsprojekt som på olika sätt gynnar internets utveckling och ger förutsättningar för internetentreprenörer och utvecklare att ta steget från idéstadie till färdig produkt eller tjänst. Med våra identitetsfederationer förenklar vi inloggning och höjer säkerheten i identitets- och kontohantering för både användare och leverantörer av olika tjänster inom skola, hälso- och sjukvård.

Remissvar

Internetstiftelsens remissvar är begränsat till svar som avser påverkan eller ingrepp i den personliga integriteten.

<u>Generellt</u>

Internetstiftelsen ifrågasätter inte behovet till bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden. Det är av vikt att de brottsbekämpande myndigheterna får effektiva verktyg för sin verksamhet. Men det behöver påtalas att förslagen innebär en förflyttning mot mer integritetsingripande åtgärder, en förflyttning som sker inte bara med detta lagförslag utan med flertalet av pågående och kommande lagändringar inom området. När en rättighet inskränks är det högst troligt att rättigheten inte kommer tillbaka. Befogenheter att agera mot mycket allvarlig brottslighet har sannolikt högt stöd hos stor del av befolkningen, men vi riskerar en ändamålsglidning som kan komma att påverka även andra som inte sysslar med kriminell aktivitet.

Det kan gå att legitimera varje enskild reform avseende brottsbekämpning i syfte att stärka de brottsbekämpande myndigheternas arbete, men sedda tillsammans utgör reformerna ett mycket stort ingrepp i den enskildes personliga integritet.

Det har inte presenterats några studier som visar att dessa former av ingrepp i den personliga integriteten kommer att ge en avsevärd effekt och att det därmed skulle vara proportionerligt. Internetstiftelsen ser även en risk med att denna typ av förslag snarare innebär ett sätt att politiskt visa handlingskraft, och då på bekostnad av den enskildes integritet.

Internetstiftelsen vill betona vikten av att förslagen, både redan införda och föreslagna, behöver utvärderas noggrant och konsekvenserna av dem noggrant analyseras.

Undersökningen *Svenskarna och internet* och svenskars oro

Undersökningen *Svenskarna och internet* är Sveriges mest omfattande individundersökningen om svenskarnas internetanvändning. Med rapporten vill Internetstiftelsen bidra med fakta och insikter om hur användningen av internet i Sverige utvecklas. Detta kan ge förutsättningar till att digitaliseringen av det svenska samhället och näringslivet sker på välinformerad grund.

Under de senaste åren ser vi att det finns en utbredd oro över insamling av personliga data bland svenska internetanvändare. Internetanvändarna känner störst oro för att utländska myndigheter samlar in och använder deras personliga data. Nära 9 av 10 känner någon form av oro, varav 5 av 10 känner stor oro. Därefter oroas nästan lika många totalt sett av att storföretag som Facebook och Google samlar in deras personliga data och internetanvändning – varav 4 av 10 känner stor oro. Två tredjedelar oroar sig för att svenska myndigheter samlar in och använder deras personliga data och internetanvändning, varav 3 av 10 känner stor oro. (Källa: Internetstiftelsen, Svenskarna och internet 2021).

De allra flesta internetanvändare begränsar sin internetanvändning på något sätt. Den vanligaste orsaken är att man vill skydda sin integritet på nätet genom att undvika olika sociala medier eller begränsa vilka funktioner olika appar kan använda. (Källa: Internetstiftelsen, Svenskarna och internet 2022).

https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2022/vad-begransar-var-internetanvandning/

https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/svenskarna-och-internet-2021/digital-integritet-och-digital-kallkritik/

I årets rapport 2023 fördjupar vi oss i svenska internetanvändares attityder till Polisens möjlighet att ta del av privata nätkonversationer. Datainsamlingen från den första studien för rapporten Svenskarna och internet 2023 är klar inom kort. I mitten av februari har vi möjlighet att återkomma med resultatet i den enskilda frågan.

Remissvar på specifika avsnitt

3.7 Lokalisering i syfte att verkställa anhållande och häktning

Utredningen föreslår att det införs en möjlighet att använda hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i syfte att eftersöka någon som är anhållen eller häktad. Ett krav ska vara att åtgärden är av synnerlig vikt för att man ska kunna lokalisera personen. Samma möjlighet införs i lagen om hemlig dataavläsning såvitt gäller kommunikationsövervaknings- och platsuppgifter. Respektive tvångsmedel ska kunna användas endast om brottet eller brotten är sådana att tvångsmedlet hade kunnat användas i utredningssyfte.

Utredningen menar att det inte innebär några nya risker för den personliga integriteten, däremot att följden kan bli att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation används i fler fall än i dag.

Även om, som utredningen påtalar, att hemlig övervakning typiskt sett är mindre integritetskränkande än de övriga hemliga tvångsmedlen, och att syftet med åtgärden i det nu diskuterade fallet enbart är att man ska kunna lokalisera den eftersökte, och inte att i övrigt kartlägga någons personliga förhållanden, är det problematiskt. Internetstiftelsen ser en konkret risk med tillämpningsglidning, det vill säga att användningen av utökade möjligheter utökas allt eftersom nya behov uppstår.

Särskilt om proportionalitet

Utredningen menar vidare att tvångsmedlet inte heller framstår som mer integritetskränkande för att det används i syfte att eftersöka en misstänkt eller tilltalad än när det används i andra syften. Denna bedömning gäller oavsett om tvångsmedlet riktas mot t.ex. en kommunikationsutrustning som den eftersökte själv använder eller exempelvis ett telefonnummer som det finns synnerlig anledning att anta att hen står i kontakt med. Internetstiftelsen vill påtala att varje nytt utökat användningsområde måste ses som mer integritetskränkande, när alla relevanta åtgärder ses i sin helhet. Användningsområdet utökas och som Internetstiftelsen nämnt ovan, det kan gå att legitimera varje enskild reform avseende brottsbekämpning i syfte att stärka de brottsbekämpande myndigheternas arbete, men sedda tillsammans utgör reformerna ett mycket stort ingrepp i den enskildes personliga integritet.

Särskilt om hemlig dataavläsning

Utredningen beskriver vidare att det som anförts är till stor del relevant även i fråga om hemlig dataavläsning. Hemlig dataavläsning kan ge tillgång till fler och mer detaljerade uppgifter än hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, vilket gör att det kan innebära ett större integritetsintrång. Samtidigt gäller strängare krav i fråga om brottets allvar för att tvångsmedlet ska få användas. Utredningen belyser även att det bör beaktas att det är fråga om ett förhållandevis nytt tvångsmedel och en försökslagstiftning som ska utvärderas. Det kan anföras som ett skäl emot att man redan nu utvidgar tillämpningsområdet. Utredningens bedömning är dock att starka sakliga och systematiska skäl talar för att tillämpningsområdet för hemlig dataavläsning även i fortsättningen ska korrespondera med de bakomliggande tvångsmedel som kan verkställas genom hemlig dataavläsning. Internetstiftelsen instämmer inte. Som påtalats sker det genom varje ny reform en gränsförskjutning som högst troligt kommer att vara svår att backa ifrån. Att inte invända utvärdering av

försökslagstiftningen innan gränserna förflyttas och tillämpningsområdet utökas är problematiskt och kan få negativa konsekvenser för medborgarnas personliga integritet.

Särskilt om tillståndsprövningen

Internetstiftelsen instämmer i att det bör, i sådana fall möjligheten införs, krävas domstolsprövning.

3.9 Lokalisering i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljd

Utredningen föreslår att det ska införas en ny lag med tillhörande förordning med bestämmelser som möjliggör användning av vissa hemliga tvångsmedel i syfte att lokalisera personer som håller sig undan från en frihetsberövande påföljd. Vad avser risker för den personliga integriteten anger utredningen att samma sak gäller i fråga om risker för den personliga integriteten. Utredningen gör alltså även i detta sammanhang den bedömningen att det inte uppkommer några i egentlig mening nya risker för den personliga integriteten, men att integritetsintrånget ökar på det sättet att hemliga tvångsmedel kan användas i fler situationer.

Internetstiftelsen vill även här lyfta de aspekter som lyfts under punkt 3.7 och hänvisar till argumentationen ovan.

Övrigt

Internetstiftelsen saknar bedömning i frågan om att lagförslaget, för det fall det införs, bör tidsbegränsas för att därefter utvärderas noggrant.

Stockholm den 8 februari 2023

Carl Piva, vd Internetstiftelsen

Filippa Murath, policyansvarig Internetstiftelsen